

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 03.07.2025.

Nr. 21/6-3

Atzinums par Latvijas Televīzijas 2025. gada 8. jūnija raidījumā “Dienas ziņas” sniegto informāciju

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma no Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes pārsūtītu [..] (turpmāk – Iesniedzējs) 2025. gada 17. jūnija iesniegumu, kurā lūgts izvērtēt VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) programmā “LTV1” 2025. gada 8. jūnijā raidījumā “Dienas ziņas” (turpmāk – Raidījums) izskanējušās informācijas atbilstību VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās, VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā un Latvijas Mediju ētikas padomes ētikas kodeksā noteiktajam.

Iesniedzēja vērtējumā Raidījumā *atspoguļojot vēlēšanu rezultātus Ventspils pilsētā, tika uzturēta tendenciozitāte informācijas atlasē*. [šeit un turpmāk visi izcēlumi mani – E.A.] *Konkrēti – iedzīvotājiem tika akcentēts tikai balsojums “Pret” [Aivara Lemberga] personu, pilnībā ignorējot faktu, ka balsojums “Par” [Aivara Lemberga] personu bija nesalīdzināmi lielāks.*

Lai izveidotu atzinumu, ombuds no 2025. gada 19. jūnija līdz 2025. gada 02. jūlijam:

- 1) iepazinās ar Iesnieguma saturu;
- 2) iepazinās ar Raidījumu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/357223/dienas-zinas>.

- 3) 2025. gada 19. jūnijā nosūtīja jautājumu LSM galvenajai redaktorei Anitai Braunai un 2025. gada 1. jūlijā saņēma atbildi uz to.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniedzējs uzskata, ka Raidījumā *satura izveidē iesaistītās personas savā darbībā ignorē Latvijas Sabiedrisko mediju vadlīniju, Redakcionālo vadlīniju normatīva ietvaru:*

1. [LSM Redakcionālo vadlīniju] **punktu 1.2.** *Sabiedrības intereses: “Sabiedrisko mediju darbu nosaka sabiedrības intereses saņemt patiesu informāciju par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem, procesiem un notikumiem, [...] un novērst maldinošas informācijas ietekmi;*

2. [LSM Redakcionālo vadlīniju] **punktu 1.3.** *Sabiedrisko mediju redakcionālās vērtības:*

Patiesums. *Sabiedrības tiesības saņemt patiesu informāciju nosaka visus sabiedrisko mediju darba aspektus. Tiekšanās pēc patiesības un tās atklāšana ir profesionālas žurnālistikas galvenais mērķis. Tas nodrošina auditorijas uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem.*

Atbildīgums. *Sabiedriskie mediji uzņemas atbildību par to radīto saturu un darbojas, lai sniegtu patiesu un dažādām sabiedrības interesēm atbilstošu informāciju.*

3. [LSM Redakcionālo vadlīniju] **punktu 1.4.** *Sabiedrisko mediju darbības profesionālos principus:*

Objektivitāte. *Sabiedriskie mediji satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi. Nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē. Veidojot saturu, LSM nepārstāv nekādas citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti.*

Izvairšanās no stereotipizācijas. *Sabiedriskie mediji izvairās no stereotipizācijas un neizvērtē notikumus, procesus un sabiedrības grupas, vadoties pēc iepriekšējiem priekšstatiem un aizspriedumiem.*

Veidojot saturu kādai noteiktai sabiedrības grupai, mediji izvērtē, vai saturs tiek veidots, pamatojoties uz objektīviem datiem, vai tas tiek veidots, izmantojot stereotipus par konkrētās grupas interesēm un gaidām;

4. *kā arī Latvijas Mediju ētikas padomes ētikas kodeksa punktus 4.1. **Godprātība**; 4.4. **Faktu un viedokļu nošķirums**; 4.6. **Informācijas iegūšana un izmantošana.***

Iesniedzējs lūdz izvērtēt iepriekš minētā satura izveidē iesaistīto personu darbību atbilstoši Latvijas Sabiedrisko mediju Redakcionālajām vadlīnijām, Rīcības un ētikas kodeksam, kā arī Latvijas Mediju ētikas padomes ētikas kodeksam un informēt viņu par pieņemto lēmumu.

[2] Ņemot vērā, ka saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 18. panta pirmo daļu ombuds sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu

darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām, ombuds secina, ka tā kompetencē ir sniegt atzinumu par Raidījuma atbilstību VSIA “Latvijas sabiedriskais medijs” Redakcionālajām vadlīnijām¹ un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā noteiktajam².

Ombuda kompetencē neietilpst Raidījuma atbilstības izvērtēšana Latvijas Mediju ētikas padomes Ētikas kodeksā noteiktajam, tāpēc ombuds vērtēs Raidījuma atbilstību Iesniedzēja norādītajām LSM Redakcionālo vadlīniju prasībām un LSM Rīcības un ētikas kodeksā noteiktajam, papildinot vērtējumu arī ar to LSM Redakcionālo vadlīniju prasību ievērošanas izvērtējumu, kuras saskan ar Iesniegumā norādīto Latvijas Mediju ētikas padomes Ētikas kodeksa punktu regulējumu, proti:

- LSM redakcionālo vērtību ***Godprātība un atklātība***, kas nosaka, *ka LSM darbinieki rīkojas atklāti un godprātīgi saskaņā ar augstiem ētikas standartiem, ieklausās citu viedoklī un argumentēti pauž savu viedokli;*
- LSM darbības profesionālo principu ***Faktu nošķiršana no viedokļiem***, kas noteic, *ka ziņās izmantotajiem faktiem jābūt skaidri un saprotami nošķirti no komentāriem un viedokļiem.*

[3] LSM televīzijas programmas “LTV1” 2025. gada 8. jūnija raidījums “Dienas ziņas” ir veltīts pašvaldību vēlēšanu norisei un tās rezultātiem.

LSM video arhīvā replay.lsm.lv skatāmajā Raidījuma ierakstā no 10:07 minūtes līdz 11:54 minūtei Raidījuma vadītāja Laura Vonda informē skatītājus par vēlēšanu rezultātiem Latvijas valstspilsētās. Pēc plašākas informācijas par Andreja Elksniņa vadītās partijas “Sarauj, Latgale!” panākumiem Daugavpilī seko skopa informācija par citām valstspilsētām:

[10:28] *Jēkabpilī nostiprinās “Latvijas Zaļā partija”, kas vadīja Domi arī līdz šim.*

[10:34] *Interesanta situācija Jelgavā. Tur ilgi valda “Zaļo un Zemnieku Savienība”, un Andris Rāviņš, bet šoreiz ar ZZS vienādu mandātu skaitu iegūsta arī “Suverēnā vara. Apvienība “Jaunlatvieši””. Jelgavā tās līderis ir Andrejs Pagors, arī “Latvijas Krievu savienības” līdzpriekšsēdētājs.*

[10:53] *Jūrmalā cilvēki visvairāk balsu ir atdevuši par bijušā Domes priekšsēdētāja Gata Trukšņa “Latvijas Zaļo partiju”.*

[10:59] *Liepājā iedzīvotāji ir apmierināti ar līdzšinējo varu. Tā liecina vēlēšanu rezultāti –*

¹ Aktuālā LSM Redakcionālo vadlīniju redakcija, kas apstiprināta 2025. gada 10. martā ir skatāma izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://ltv.lsm.lv/satura-veidosana/latvijas-sabiedriski-medija-redakcionalas-vadlinijas>.

² Aktuālā LSM Rīcības un ētikas kodeksa redakcija, kas apstiprināta 2025. gada 6. februārī ir skatāma izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/redakcionalas-vadlinijas-etikas-kodeksi-un-citi-padomes-lemumi>.

pārliecinoši pirmajā vietā ir “Liepājas partija”.

[11:09] *Varu Ogres novadā un pilsētā nostiprina arī Egils Helmanis, iedzīvotāji visvairāk balsu atdevuši par viņa vadīto Nacionālās apvienības, ZZS un Latvijas Zaļās partijas sarakstu.*

[11:21] *Arī Valmieras novadā pārliecinošs vairākums līdzšinējai varai – partijai “Valmierai un Vidzemei”.*

[11:28] ***Ventspilī tradicionāli uzvarēja “Latvijai un Ventspilij”. Šoreiz Aivars Lembergs sarakstā bijis otrs un saņēmis visvairāk balsojumus “Pret” šajā sarakstā. Tas gan netraucēja nonākt Domē.***

[11:41] *Un Rēzeknē pie varas atgriezīsies visticamāk Aleksandrs Bartaševičs, kura partija “Kopā Latvijai” startēja kopā ar “Latvija pirmajā vietā” un ieguva astoņus no 13 mandātiem.*

[4] Uz ombuda 2025. gada 19. jūnijā rakstiski uzdoto jautājumu – kādi redakcionāli apsvērumi noteica to, ka, informējot par Aivara Lemberga rezultātiem pašvaldību vēlēšanās (atšķirībā no informācijas par citu pašvaldību vēlēšanās uzvarējušo sarakstu līderiem), tika sniegta informācija tieši par to, ka viņš ir saņēmis visvairāk balsojumus “pret” šajā sarakstā, LSM galvenā redaktore Anita Brauna sniedza šādu atbildi:

LTV1 2025. gada 8.jūnija raidījums “Dienas ziņas” skatītājus informēja par pašvaldību vēlēšanu rezultātiem. Raidījuma vadītāja nosauca partijas, kas varētu būt uzvarējušas valstspilsētās, dažos piemēros raksturojot rezultātus ar informāciju par sabiedrībā zināmākajiem politiķiem šajās partijās.

Aivars Lembergs no visiem Ventspils domes deputātu kandidātiem ir saņēmis visvairāk vēlēšanu “pret” balsojumu. To ir ievērojami vairāk nekā iepriekšējās vēlēšanās 2021.gadā, kā arī vairāk nekā citiem raidījumā pieminētajiem politiķiem (Andrim Rāviņam, Andrejam Pagoram, Gatim Truksnim, Egilam Helmanim un Aleksandram Bartaševicam).

Plašākam kontekstam varēja minēt arī par A.Lembergu nodotos “par”, taču pasniegtās ziņas mērķis nebija izvērsti analizēt konkrētu politiķu sniegumu, bet gan koncentrēties uz galvenajām tendencēm un to, vai valsts pilsētās gaidāmas pārmaiņas.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[5] Iesniedzēja iebildumi ir par Raidījumā (no 11:28 līdz 11:41 minūtei) pausto informāciju, ar kuru Raidījuma skatītāji tika informēti par pašvaldību vēlēšanu rezultātiem Ventspils valstspilsētā.

Šajā paustajā informācijā tiek izteikti šādi **četri apgalvojumi**, pretendējot uz tajos izteikto sakarību *objektivitāti* kā empīrisku patiesumu un *precizitāti* kā atbilstību Centrālās vēlēšanu komisijas (turpmāk – CVK) datiem:

1) ***Ventspilī tradicionāli uzvarēja “Latvijai un Ventspilij”.***

Ombuds secina, ka ar šo apgalvojumu³ izteiktās pretenzijas uz izklāstītā satura empīrisku patiesumu ir pamatotas, jo partija “Latvijai un Ventspilij” ir ieguvusi septiņas no 13 domes deputātu vietām, tādējādi ieguvusi balsu vairākumu Ventspils valstspilsētas pašvaldības domē, kas uzskatāms par *uzvaru* vēlēšanās. Izteikums ir atzīstams arī par precīzu – šo *uzvaru* pamatoti var apzīmēt kā *tradicionālu*, jo saskaņā ar CVK datiem, partija “Latvijai un Ventspilij” ir ieguvusi balsu vairākumu visās Ventspils valstspilsētas pašvaldību vēlēšanās kopš 1997. gada, sākot no kura CVK mājaslapā ir iegūstami dati par pašvaldību vēlēšanu rezultātiem⁴.

2) ***Šoreiz Aivars Lembergs sarakstā bijis otrais.***

Arī šī apgalvojuma pretenzijas uz izteiktā satura objektivitāti un precizitāti ir pamatotas, jo saskaņā ar CVK datiem visās iepriekšējās pašvaldību vēlēšanās Aivars Lembergs nemainīgi ir bijis partijas sarakstā ar kārtas numuru Nr.1, bet 2025. gada pašvaldību vēlēšanās partijas “Latvijai un Ventspilij” sarakstā ir atrodams ar kārtas numuru Nr.2.

3) ***un [Aivars Lembergs] saņēmis visvairāk balsojumus “pret” šajā sarakstā.***

Apgalvojums ir patiess un precīzi atbilst CVK datus atrodamajai informācijai, ka no sarakstā “Latvijai un Ventspilij” iekļautajiem deputātu kandidātiem visvairāk “pret” balsojumus ir saņēmis tieši Aivars Lembergs (1084 “pret” balsojumu), apsteidzot nākamo lielāko “pret” balsojumus saņēmušo kandidāti – Kristīni Lembergu (877 “pret” balsojumi).

4) ***Tas gan netraucēja nonākt Domē.***

Šī apgalvojuma izteiktā satura patiesums un precizitāte ir atkarīgi no tā, kā tiek interpretēts vārds “nonākt”. Ja ar to ir domāts, ka “pret” balsojumi nav traucējuši Aivaram Lembergam tikt ievēlētam Ventspils valstspilsētas pašvaldības domē, tad šāda sakarība ir objektīva un precīza, jo Aivars Lembergs saņēma otru lielāko balsu skaitu savā sarakstā (5045). Savukārt to, vai Aivars Lembergs pēc 2025. gada pašvaldības domes vēlēšanām fiziski ir “nonācis” domē, varēja pārliecināties Ventspils valstspilsētas pašvaldības domes pirmajā sēdē 2025. gada 20. jūnijā, kuras protokols liecina, ka Raidījumā prognozētā Aivara Lemberga “nonākšana” pašvaldības domē ir noticis

³ Ar “apgalvojumu” šajā atzinumā tiek saprasta runas darbība, ar kuru tiek izvirzītas pretenzijas uz izteiktā fakta vai viedokļa nozīmīgumu: saprotamību, patiesumu, pareizumu un uzticamību.

⁴ Skatīts izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.cvk.lv/lv/pasvaldibu-velesanas>.

fakts⁵.

Tādējādi ombudam ir jāsecina, ka četros Raidījumā izskanējušajos iepriekš atzinumā analizētajos apgalvojumos par Ventspils valstspilsētas pašvaldības vēlēšanu rezultātiem ir sniegta **objektīva, precīza, empīriski patiesa informācija** – tajos ir izklāstīti **fakti** kā realitāti aprakstoši izteikumi, kas balstīti CVK sniegtajos un publiski pieejamos datos. Sniegtā informācija ir vērtējama kā patiesa un tā atbilst sabiedrības interesēm saņemt patiesu informāciju.

Līdz ar to arī jāsecina, ka Iesniedzējam nav pamata apšaubīt Raidījumā izteikto apgalvojumu patiesuma vērtību un apstrīdēt Raidījumā izklāstītos faktus, bet gan Iesniedzējs var problematizēt to, kāpēc Ventspils pašvaldības vēlēšanu rezultātu izklāstam ir tikuši izvēlēti tieši šie fakti un ne citi. Tādējādi objekts analīzei varētu būt objektivitāte faktu atlasē – vai tā ir pietiekami pamatota.

[5] Ombuds secina, ka Iesniedzējs kritizē iepriekšējā atzinuma daļā citēto trešo Raidījuma sižetā dzirdamo apgalvojumu – [Aivars Lembergs] *saņēmis visvairāk balsojumus “Pret” šajā sarakstā*, jo pret pārējiem apgalvojumiem Iesniedzējs nav izteicis pretenzijas.

Ombuds pieņem, ka galvenais Iesniedzēja iebildums ir par to, ka Raidījumā ir tikusi sniegta **negatīva informācija** par to, ka daudzi (1084) vēlētāji, kas izvēlējās partijas “Latvijai un Ventspilij” sarakstu, ir “svītrojuši” Aivaru Lembergu no saraksta, ka no visiem partijas “Latvijai un Ventspilij” deputātu kandidātiem tieši Aivars Lembergs ir saņēmis vislielāko “pret” balsu skaitu.

Iesniedzējs pamatoti norāda, ka balsojums “par” (1774) ir bijis lielāks, nekā balsojums “pret” (1084), tomēr ir jāatzīmē arī tas fakts, ka “par” balsojumu skaits par deputāta kandidātu Aivaru Lembergu gadu gaitā ir ar pamanāmi krītošu tendenci (2025. g. – 1774; 2021. g. – 2526; 2017. g. – 3914; 2013. g. – 4128; 2009. g. – 4387; 2005. g. – 4843; 2001. g. – 7321; 1997. g. – 5632). Līdz ar to, ja Raidījumā tiktu minēts fakts, ka Aivars Lembergs ir ieguvis 1774 “par” balsojumus, un norādītu, ka tas ir vēsturiski zemākais rādītājs, arī tā būtu negatīva ziņa. Tādējādi šajā situācijā praktiski jebkādu ziņu, kas ietvertu sevī norādi uz “par” vai “pret” balsojumiem, ir grūti pasniegt pozitīvā veidā, jo tās pamatā ir negatīvu tendenci uzrādoši dati. Šīs tendences nepieminēšana no kāda cita puses arī varētu tikt traktēta kā tendenciozitāte informācijas pasniegšanā.

Protams, Iesniedzējam var rasties jautājums, kāpēc LSM skatītāji vispār bija jāinformē par “pret” balsojumiem, un kāpēc žurnālisti nevarētu rīkoties pēc principa “vai nu labu, vai – neko”, kāpēc

⁵ Skatīts izmantojot tīmekļa vietnes saiti:

https://www.ventspils.lv/app/uploads/2025/07/SEDES_PROTOKOLS_Nr.1_20.06.2025.pdf.

ziņas teksts nevarētu būt bijis, piemēram, šādās versijās:

- (1) *Ventspilī tradicionāli uzvarēja “Latvijai un Ventspilij”*. Šoreiz Aivars Lembergs sarakstā bijis otrs. Tas gan netraucēja viņam nonākt Domē;
- (2) *Ventspilī tradicionāli uzvarēja “Latvijai un Ventspilij”*, un Aivars Lembergs ieguva lielāko “pret” balsojumu skaitu savā sarakstā;
- (3) *Ventspilī tradicionāli uzvarēja “Latvijai un Ventspilij”*.

Arī šajās ziņas teksta versijās, līdzīgi kā Raidījumā izskanējušajā versijā, tiek izteikti īstenībai pilnībā atbilstoši (patiesi) apgalvojumi, kas apraksta vienu un to pašu notikumu, taču katrā ziņas versijā sniedzot vienu atšķirīgu šī notikuma apraksta aspektu un apjomu. Šāda auditorijas uzmanības sašaurināšana tikai uz vienu apraksta aspektu, kā arī apraksta apjoma ierobežošana, var radīt iespaidu par centieniem manipulēt ar auditorijas uztveri, selektīvi atlasot vienus faktus, bet noklusējot citus. Šāda iespaida rezultātā var nonākt pat līdz secinājumiem par vienpusēju un tamdēļ – tendenciozu informācijas pasniegšanu. Izdarīt šādus secinājumus Raidījumā dzirdamās teksta versijas gadījumā provocē vēl divi papildu apstākļi:

- 1) Latvijas valstspilsētu pašvaldību vēlēšanu rezultātiem veltītajā Raidījuma sižetā tikai Ventspils rezultātu kontekstā tiek sniegta informācija par “pret” balsojumu skaitu, lai gan, piemēram, ļoti līdzīga situācija ir arī ar Liepājas valstspilsētas rezultātiem. Vēlēšanās uzvarējušās “Liepājas partijas” saraksta **otrais numurs** – kādreizējais pilsētas domes vadītājs Uldis Sesks – līdzīgi kā Aivars Lembergs, arī saņēma lielāko “pret” balsojumu skaitu no sava saraksta kandidātiem, un tas arī viņam nav traucējis nonākt pilsētas domē;
- 2) “pret” Aivaru Lembergu balsojušo partijas “Latvijai un Ventspilij” atbalstītāju skaits šajās pašvaldību vēlēšanās nav vēsturiski lielākais – 2009. gada pašvaldību vēlēšanās “pret” Aivaru Lembergu nobalsoja 1087 vēlētāji, kas norāda uz šīs partijas elektorāta svārstīgo attieksmi pret konkrēto deputāta kandidātu.

Lai nekādā gadījumā nerastos pat vismazākie minējumi par iespējami vienpusēju un tendenciozu ziņu pasniegšanu, informācijai par vēlēšanu rezultātiem Ventspils valstspilsētā vajadzētu būt izklāstītai, piemēram, aptuveni šādā versijā (tekstā izcelti tie apgalvojumi, kas ir atrodami Raidījumā izskanējušajā versijā):

- (4) *Ventspilī tradicionāli – kā visās līdzšinējās pašvaldību vēlēšanās – uzvarēja politiskā partija “Latvijai un Ventspilij”, līdzīgi kā 2021. gada vēlēšanās iegūstot septiņas no 13 pašvaldības deputātu vietām pilsētas domē, kas gan ir mazāk nekā 2001. un 2005. gada vēlēšanās, kad tika*

iegūtas 10 vietas, un mazāk kā 2013. un 2017. gada vēlēšanās, kad šī partija ieguva deviņas no 13 vietām, kā arī mazāk nekā 2009. gadā iegūtās astoņas vietas, un, protams, tas nav salīdzināms ar 1994. un 1997. gada pašvaldības vēlēšanām, kad politiskā organizācija "Latvijai un Ventspilij" ieguva visas vienpadsmit deputātu vietas pilsētas domē.

Šoreiz Aivars Lembergs sarakstā bijis otrais, lai gan visās iepriekšējās pašvaldību vēlēšanās viņš startēja kā pirmais numurs. Šajās pašvaldību vēlēšanās partijas "Latvijai un Ventspilij" priekšgalā bija līdzšinējais pilsētas domes vadītājs Jānis Vītolis, kurš ieguva lielāko balsu skaitu – 5324. Otrajā pozīcijā startējošais Aivars Lembergs ieguva otru lielāko balsu skaitu – 5045, par piecām balsīm apsteidzot trešajā vietā finišējušo Didzi Ošenieku.

Jāatzīmē, ka Aivars Lembergs ir **saņēmis visvairāk balsojumus "pret" šajā sarakstā – 1084**, būtiski apsteidzot otrajā pozīcijā sekojošo Kristīni Lembergu, pret kuru nobalsoja 877 vēlētāji. Aivara Lemberga saņemtais "pret" balsojumu skaits gan nav vēsturiski lielākais līdzšinējās pašvaldību vēlēšanās. 2009. gada vēlēšanās pret Aivara Lemberga kandidatūru izteicās 1087 partijas "Latvijai un Ventspilij" vēlētāji

Ir novērojama interesanta sakritība, ka arī kaimiņos esošās Liepājas valstspilsētas vēlēšanās uzvarējušās "Liepājas partijas" saraksta otrais numurs – kādreizējais pilsētas domes vadītājs Uldis Sesks – līdzīgi kā Aivars Lembergs saņēma lielāko "pret" balsojumu skaitu no sava saraksta kandidātiem.

Tas gan abiem deputātu kandidātiem nav traucējis nonākt pilsētas domē, jo Aivars Lembergs ir saņēmis arī lielāko "par" balsojumu skaitu savā sarakstā – 1774. Taisnības labad jāpiebilst, ka "par" balsojumu skaits Ventspilī par deputāta kandidātu Aivaru Lembergu gadu gaitā ir ar pamanāmi krītošu tendenci, vēl 2021. gadā "par" atzīmes vēlēšanu zīmēs ir veikuši 2526 partijas atbalstītāju, bet 2017. gadā savu atbalstu Aivaram Lembergam īpaši izcēla 3914 vēlētāji, 2013. gadā – 4128, 2009. gadā – 4387; 2005. gadā – 4843. Vislielāko atbalsta apjomu var fiksēt 2001. gadā, kad šādu atzīmju ir vesela 7321. Protams, vērtējot šo atbalsta samazinājumu, ir jāņem vērā arī pilsētas iedzīvotāju skaita dinamika, vēlētāju aktivitātes līmenis un partijas "Latvijai un Ventspilij" kopējie panākumi pašvaldību vēlēšanās.

Šogad bez partijas "Latvijai un Ventspilij" Ventspils pašvaldības vēlēšanās pa divām balsīm ir ieguvuši Nacionālās apvienības "Visu Latvija!"- Tēvzemei un Brīvībai/LNNK un Apvienotā saraksta – Latvijas Zaļā partija, Latvijas Reģionu partija, Liepājas partija, JKP Jaunā konservatīvā partija – pārstāvji, bet ar vienu deputāta vietu pilsētas domē būs pārstāvēta arī Kustība "Par!" , Jaunā Vienotība un politiskā partija "Stabilitātei!"

Šāds hipotētiski varētu būt izvērstis ziņas teksts, kurā ir vispusēji atklāti visi CVK datos nolasāmie pašvaldības vēlēšanu rezultātu aspekti Ventspils valstspilsētā, sniedzot auditorijai pilnvērtīgu un visaptverošu faktu kopumu. Taču šāds informācijas apjoms hronometrāžas ziņā būtu iespējams tikai tad, ja Raidījumā Ventspils pašvaldības jautājumam būtu veltīts atsevišķs sižets aptuveni četrus līdz piecu minūšu garumā.

[6] 2025. gada 8. jūnijā LSM televīzijas programmas “LTV1” regulārais raidījums “Dienas ziņas” bija pirmais “LTV1” ziņu izlaidums, kurā auditoriju pilnvērtīgi varēja iepazīstināt ar iepriekšējā dienā notikušo pašvaldību vēlēšanu rezultātiem. Kopējā Raidījuma hronometrāža ir 26:54 minūtes, kas saturiski sadalās šādi (noapaļotās sekundēs):

- Raidījuma ievaddaļa – 1:30 min;
- problēmu ar balsu skaitīšanu apskats – 4:45 min;
- Rīgas vēlēšanu rezultāti – 3:50 min;
- **vēlēšanu rezultāti valstspilsētās – 1:50 min;**
- vēlēšanu rezultāti Līvānu novadā – 1:20 min;
- vēlēšanu rezultāti Jelgavas novadā – 2:50 min;
- vēlēšanu rezultāti Valkas novadā – 2:55 min;
- vēlēšanu rezultāti Dienvidkurzemes novadā – 2:35 min;
- diasporas dalība vēlēšanās – 3:05 min;
- “par” un “pret” balsojumu nozīme vēlēšanās – 3:00 min.

Analizējot šo Raidījuma hronometrāžu ir jāsecina, ka Latvijas valstspilsētu vēlēšanu rezultātiem atvēlētajā laikā, kas mazāks par divām minūtēm, bija jāietver stāstījums par deviņu pilsētu rezultātiem, atvēlot katrai no tām aptuveni 12 sekundes. Kā tas ir lasāms atzinuma trešajā daļā publiskotajā valstspilsētu vēlēšanu rezultātiem veltītā Raidījuma sižeta transkriptā, šajā īsajā laika sprīdī tika sniegta vispārēja informācija par katras valstspilsētas vēlēšanu uzvarētāju, kā arī tika izcelts kāds īpašs, uzmanību piesaistošs šo rezultātu aspekts. Ventspils gadījumā tā bija piebilde par to, ka Aivars Lembergs savā sarakstā ir saņēmis visvairāk atzīmju “pret”.

Vai šāds, kā noskaidrojās atzinuma ceturtajā daļā, objektīvs, patiens un precīzs fakts bija jāizceļ? No vienas puses, šis fakts pirmšķietami ir auditorijas uzmanību piesaistošs, jo, domājams, ka lielākajai Latvijas sabiedrības daļai, kas pavirši seko Ventspils pilsētā notiekošajam, varētu būt izveidojies mērķstats priekšstats par nemainīgu un viennozīmīgu pilsētas iedzīvotāju atbalstu Aivaram Lembergam, kas apstiprinās katrās pašvaldību vēlēšanās. Šim priekšstatam kontraversāla

fakta izskanēšana nenoliedzami raisa auditorijas interesi un atspoguļo vēlēšanu realitāti.

No otras puses, šāds fakts, protams, nav Aivaram Lembergam glaimojošs, bet, domājams, ka viņš, kā viens no pieredzes bagātākajiem Latvijas politiķiem, spēj ar šo faktu sadzīvot, jo apzinās, ka vēlētāju attieksme var būt mainīga.

Līdz ar to centrālais jautājums ir par to, kāpēc žurnāliste izvēlējās akcentēt tieši šo “negatīvo” faktu, jo šī fakta izcelšana var radīt iespaidu, ka žurnālistes rīcību ir noteikuši kādi aizspriedumi pret Aivaru Lembergu vai stereotipiska attieksme pret viņu.

[7] Par aizspriedumiem un stereotipiem.

Lai izprastu abus šos mentālos fenomenus, ir jāņem vērā, ka cilvēka smadzeņu galvenā kognitīvā funkcija ir pieņemt *lēmumus*, turklāt darīt to ātri, lai varētu savlaicīgi reaģēt uz ikreizējo situāciju. Nepieciešamība reaģēt ātri atstāj otrajā plānā jautājumu par pieņemto lēmumu pareizumu, ne vienmēr ātri pieņemtie lēmumi ir pārdomāti un ne vienmēr tā ir apzināta domājošā subjekta izvēle, bet gan visbiežāk to pamatā ir kādas atmiņā ātri atrodamas sakarības kā *pārliedības*, kuras iegūtas iepriekšējā pieredzē. Šo pārliedību avots var būt kādreiz veiktās domāšanas kā sakarību konstruēšanas rezultāti, bet lielākoties tomēr pārliedības ir iegūtas nekritiskā veidā, respektīvi, domājošais subjekts nav sakarības veidojis pats, bet pieņēmis jau gatavā veidā – vai nu kā socializācijas procesā apgūto uzskatu tradīciju, vai kā autoritāšu izteikto apgalvojumu pieņemšana, vai arī (un šeit atklājas mediju īpašā vieta aizspriedumu veidošanā un tiražēšanā) kā informācija, ar kuru ir nonākts saskarsmē regulāri un biežā frekvencē – atkal un atkal. Šādas nekritiskā veidā iegūtās pārliedības mēdz saukt par *aizspriedumiem*, un šādu nekritisku pārliedību izmantošanu lēmumu pieņemšanas procesā – par *aizspriedumainu domāšanu*: aizspriedums ir *spriedums* (predicējoša sakarība), kurš ir izveidots bez *spriešanas* (kontrolētas sakarības konstruēšanas). Domāšanas *aizspriedumainība* ir cilvēka kognitīvo spēju fundamentāla iezīme – domāšanā mēs pārsvarā tiek izmantoti jau “gatavi” spriedumi, nevis katreiz tie tiek konstruējam no jauna, jo tam pietrūkst gan laika, gan nereti arī kognitīvo spēju. Tāpēc būtiska ir domājošā subjekta spēja uz *metakognīciju*, kā refleksiīvām pārdomām par savu spriedumu pamatotību.

Iepriekš izklāstītajā nozīmē apgalvojums “[Aivars Lembergs] *saņēmis visvairāk balsojumus “Pret” šajā sarakstā*” nav uzskatāms par *aizspriedumu*, bet gan par empīriskos datus balstītu *spriedumu*, ar kuru sprieduma *subjekts* (Aivars Lembergs) tiek predicēts (identificēts, raksturots un klasificēts) kā visvairāk “pret” balsojumu saņēmušais deputāta kandidāts konkrētajā sarakstā. Šīs sakarības atbilstību īstenībai var viegli pārbaudīt empīriskā ceļā, noskaidrojot tā patiesumu kā izteiktās sakarības atbilstību reālajai situācijai, kas aprakstīta CVK sniegtajos datus.

Otra domāšanas specifiskā iezīme ir tā, ka tā vienmēr ir *stereotipiska*. Katrs *spriedums*, kā *predikāta* (iezīmes) piešķiršana kādam *subjektam*, klasificē šo subjektu, respektīvi, ievieto to kādā *lietu klasē*, balstoties noteiktā subjekta iezīmē, kas vienlaicīgi ir arī lietu klases iezīme (subjekta *līdzība* lietu klasei pēc noteiktas pazīmes). Protams, katram subjektam ir vēl arī citas iezīmes, kas ļautu to ievietot arī citās lietu klasēs, bet no tām spriešanas procesā abstrahējas, neņem tās vērā tāpēc, ka domāšana ir koncentrējusies uz tikai vienu iezīmi. Šī iezīme var tikt vērtēta gan pozitīvi, gan negatīvi, tāpēc stereotipi (līdzīgi kā aizspriedumi) nav tikai kaut kas negatīvs, ir arī virkne pozitīvu stereotipu un aizspriedumu, kas formē cilvēku domas.

Tiklīdz subjekts ir ticis klasificēts, par to vairs netiek nedomāts (konkrēti) kā par *individualitāti* ar savām daudzskaitlīgajām individuālajām iezīmēm, bet gan tiek domāts par to (abstrakti) kā par kādas lietu *klases pārstāvi*, līdz ar ko vērtējums šim subjektam kļūst *stereotipisks* – tas balstās vienkāršotā un nepilnīgā šī subjekta kā kādas lietu klases pārstāvja vispārinājumā (lietu klases raksturojumi tiek pārnesti uz konkrētu šīs klases elementu). Domāšanas induktīvā ievirze uz nepārtrauktu vispārinājumu veidošanu nosaka to, ka tā vienmēr ir *stereotipiska*, jo tas atvieglo lēmumu pieņemšanas procesu. Ne vienmēr ir laiks un spējas katru reizi domāt par katru subjektu konkrēti – kā par individualitāti ar savām individuālajām iezīmēm, stereotipiska domāšana ir sava veida kognitīvais aizsardzības mehānisms pret konkretizētu, individualizētu, detalizētu domāšanu. Ir sarežģīti domāt bez stereotipizēšanas, jo to nepieļauj valodas sintaktiski – semantiskā struktūra – kā “piederības” valodas lietojums – katrā spriedumā tā subjektu “ievietojot” kādā lietu klasē (apgalvojošs spriedums) vai liedzot tam piederību kādai lietu klasei (noliedzošs spriedums). Vienīgi ir iespējams vienus stereotipus (klasifikāciju) nomainīt pret citiem. Tāpēc būtiska ir metakognitīvā spēja un prasme kritiski izvērtēt savus stereotipus un mainīt tos, tiklīdz atklājas, ka stereotipiskais redzējums ir nepilnīgs, vienpusējs un tendenciozs.

Šeit jāņem vērā, ka nelīdzēs ierastā verificējošā domāšanas ievirze, kas liek meklēt pamatojumu stereotipiskajiem uzskatiem, jo vienmēr ir iespējams atrast kādus “pierādījumus” stereotipiem, un deduktīvā loģika neļauj izdarīt viennozīmīgu (loģiski nepieciešamu) secinājumu, balstoties vien atsevišķos apstiprinošos faktos. Šādi secinājumi lielākoties ir loģiski (iespējami), taču tie nav droši un ne vienmēr tie ir loģiski korekti. Tāpēc ir nepieciešams mainīt domāšanas ievirzi un skatīties, vai nav kādu kontraversālu faktu, kas nevis pierāda, bet gan apgāž vispārinošos pieņēmumus (stereotipus). Kontraversāls fakts ar loģisku noteiktību spēj sagraut pat šķietami visdrošākos un “vispatiesākos” stereotipus un aizspriedumus. Tā būtu spēja un prasme lietot *kritisko domāšanu*.

Sabiedriskā medija žurnālistu gadījumā šāds kritiskās domāšanas garants ir tās pašregulējošās prasības un profesionālās ētikas principi, kas izteikti LSM Redakcionālajās vadlīnijās, un liek

žurnālistam katru reizi reflektēt par savu rīcību un tās rezultātiem – vai tie nepauž aizspriedumus un stereotipisku attieksmi, vai tie ir objektīvi, precīzi un atklāj patiesību (vai vismaz tuvojas tai). Jāņem vērā, ka aizspriedumaina un stereotipiska attieksme var pastāvēt arī pret sabiedrisko mediju, uzskatot, ka tas mērķtiecīgi un apzināti cenšas diskreditēt kādu personu vai personu grupu. Pastāvot šādai attieksmei, katru sabiedriskā medija soli ir iespējams interpretēt kā kārtējo pierādījumu, kas šķietami šo attieksmi pamato, stereotipiski un aizspriedumaini *meklējot tumšā istabā melno kaķi*, kura tur nav.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[8] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[9] Ombuds neatzīst, ka Raidījuma sižetā, kas veltīts pašvaldību vēlēšanu rezultātiem Latvijas valstspilsētās, būtu pārkāpti VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktie sabiedriskā medija darbības profesionālie principi.

Vēstot par vēlēšanu rezultātiem, tika sniegta pārbaudīta un precīza informācija, kas nemaldināja auditoriju, fakti netika sagrozīti vai izdomāti. Vēlēšanu rezultātu izklāsts balstījās CVK datos, piedāvājot arī lakonisku papildu informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, norādot uz būtiskāko un svarīgāko.

Ombuds neatzīst tendenciozitāti žurnālistes izteiktajā apgalvojumā – *Šoreiz Aivars Lembergs sarakstā bijis otrais un saņēmis visvairāk balsojumus “Pret” šajā sarakstā*, kā arī sižeta satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē. Žurnālistes izteiktais apgalvojums ir objektīvs situācijas apraksts, empīriski patiess un statistiski precīzs. Veidojot saturu, žurnāliste nav pārstāvējusi nekādas citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti. Žurnālistes sniegtie komentāri

vērtējošu spriedumu formā – *Ventspilī tradicionāli uzvarēja “Latvijai un Ventspilij”* [...] *Tas gan netraucēja nonākt Domē* – nav patvaļīgi, subjektīvi viedokļi, bet auditorijai *saprotami*, empīriskajā saturā – *patiesi*, normatīvajā aspektā – *pareizi* un emocionālajā aspektā – *ticami* apgalvojumi, respektīvi, tie izsaka intersubjektīvi akceptējamu viedokli, kas savu jēgpilnumu pamato ar atsauci uz CVK publiskotajiem vēlēšanu rezultātiem.

Ombuds neatzīst, ka Ventspils valstspilsētas pašvaldības vēlēšanu rezultātiem veltītie četri apgalvojumi Raidījuma sižetā liecinātu par aizspriedumainu un stereotipisku attieksmi pret Aivaru Lembergu. LSM Redakcionālās vadlīnijas un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodekss nosaka cieņpilnas attieksmes prasību, bet nenosaka prasību paust komplimentāru un īpaši saudzējošu attieksmi pret varas pārstāvjiem LSM veidotajā saturā. Ombuda vērtējumā šie četri apgalvojumi nav pietiekošs pamats, lai vērtētu LSM attieksmi pret Aivaru Lembergu kā stereotipisku un aizspriedumainu.

Ombuda uzdevums ir vērtēt konkrētu LSM satura vienību atbilstību LSM darbību regulējošajiem normatīvajiem aktiem un dokumentiem. Konkrētajā Raidījumā ombuds neatzīst aizspriedumainu un stereotipisku attieksmi pret Aivaru Lembergu, taču tas neļauj ombudam veikt vispārīgus secinājumus par šādas attieksmes esamību vai neesamību visā LSM saturā kopumā, jo tas prasītu detalizēti analizēt visas Aivaram Lembergam veltītās satura vienības pēc iespējas plašākā laika periodā, kas ļautu konstatēt tendences un dinamiku. Šāds uzdevums ar ombuda rīcībā esošajiem resursiem ir neizpildāms.

[10] Ombuds neatzīst, ka Raidījuma sižetā, kas veltīts pašvaldību vēlēšanu rezultātiem Latvijas valstspilsētās, nav ievērotas VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktās LSM redakcionālās vērtības.

Raidījuma sižets atbilst sabiedrības interesēm un tiesībām saņemt patiesu informāciju, tajā izklāstītā informācija ir empīriski patiesa. Sižeta ierobežotā ilguma dēļ žurnāliste nevarēja izklāstīt visus faktus par pašvaldību rezultātiem Ventspils valstspilsētā, kas detalizēti ir skaidrots šī atzinuma piektajā daļā. Tāpēc tika izcelts objektīvs, patiesss un precīzs fakts, kurš, iespējams, ir pretrunā ar lielā Latvijas sabiedrības daļā pastāvošo pieņēmumu par Ventspils iedzīvotāju viennozīmīgu atbalstu Aivaram Lembergam, un tādējādi ir auditorijas izpratnei vērtīgs.

Ombuds nesaskata žurnālistes rīcībā negodprātīgus vai ļaunprātīgus nodomus, viņas rīcība ir atklāta un atbildīga, attieksme pret sižetā pieminēto personu – cieņpilna, un balstās LSM profesionālās ētikas standartos, kas izteikti LSM Rīcības un ētikas kodeksā un LSM Redakcionālajās vadlīnijās.

[11] Ombuds neatzīst, ka Raidījuma sižetā, kas veltīts pašvaldību vēlēšanu rezultātiem Latvijas valstspilsētās, nav ievērota VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktā prasība strādāt sabiedrības interesēs, pēc augstākajiem standartiem veidojot programmas un cita veida saturu. Sižets kalpo sabiedrības interesēm saņemt patiesu informāciju, tajā netiek sniegta maldinoša informācija. Katrs no četriem sižetā izteiktajiem apgalvojumiem ir empīriski patiess, komunikatīvi – saprotams, normatīvi – pareizs un emocionāli – uzticams, līdz ar ko šādu apgalvojumu izteikšana atbilst sabiedrības interesēm saņemt jēgpilnu informāciju *par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem, procesiem un notikumiem.*

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU